

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نمونه سوالات تالیفی ونهایی درس یازدهم

فلسفه دوازدهم

(دوران متأخر)

تهیه و تنظیم

سید احمد صمدانی

استان آذربایجان شرقی

- ۱- از آغاز ظهور اسلام تا ابتدای حکومت صفویان را دوره ..... است و از عصر صفویه تا دوره معاصر را دوره ..... می باشد.
- ۲- فلسفه، در ابتدا رقیبی به نام ..... داشت. و .....، می خواستند از طریق عقل و استدلال از معارف دینی دفاع کنند.
- ۳- به دانشمندان علم کلام، ..... می گویند.
- ۴- برخی از این انتقادهای متکلمان آن قدر شدید بود که فلسفه را پس از .....، در بخش هایی از جهان اسلام به رکود کشاند.
- ۵- در ..... انتقادهای متکلمان تأثیر کمتری داشت و فلسفه همچنان زنده ماند.
- ۶- دو نفر از فیلسوفان بزرگ ..... عصر صفویه هستند.
- ۷- ملاصدرا در اصفهان ابتدا به حلقه درس ..... پیوست. سپس به پیشنهاد استاد، به درس فلسفه ..... وارد شد.
- ۸- بنیان گذار حوزه فلسفی اصفهان، ..... بود او فیلسوفی مشائی بود، می خواست حکمت مشاء را با ..... درآمیزد.
- ۹- مشرب دو استاد گراندقدر، میرداماد و ملاصدرا، علاوه بر علوم روز، در ..... هم از نوادر روزگار خود بودند.
- ۱۰- ملاصدرا پس از تکمیل تحصیلات و کسب مقام استادی به ..... بازگشت و تدریس را در ..... آغاز نمود.
- ۱۱- موضوع بحث کتاب ..... ملاصدرا درباره قرآن می باشد.
- ۱۲- فلسفه ای که ملاصدرا بنیان گذاشت و آن را رسماً ..... نامید.
- ۱۳- در شخصیت وجودی ملاصدرا ..... با هم الفت یافته اند و از این الفت، فلسفه ای برآمده که سرآمد فلسفه های قبل است.
- ۱۴- بهره مندی ملاصدرا از عرفان و شهود یا وحی قرآنی، فلسفه او را از معیارهای پذیرفته شده در دانش فلسفه تهی نمی سازد و به ..... یا ..... تبدیل نمی کند.
- ۱۵- ملاصدرا در مقام یک فیلسوف می داند که میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن، این است که هر مبحثی که طرح می کند، به ..... یعنی ..... مربوط باشد و به آن برگردد.
- ۱۶- ملاصدرا در مقام یک فیلسوف می داند که میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن این است که هر مبحثی که طرح می کند .....، نه شهود قلبی و بیان نقلی.
- ۱۷- ملاصدرا اصل میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن که متکی بر عقل و استدلال عقلی است، نه شهود قلبی و بیان نقلی را در کتاب .....، مراعات کرده است.
- ۱۸- منابع حکمت متعالیه ملاصدرا عبارتند از ..... و ..... (دومورد به اختیار)
- ۱۹- اصل ..... بنیادی ترین اصل فلسفی ملاصدراست.
- ۲۰- اصل ..... بر سایر مباحث فلسفی او اثر عمیق گذاشته و به آنها رنگ و بوی اصالت وجود بخشیده است.
- ۲۱- ملاصدرا طی مباحث مفصلی ثابت می کند که واقعیت خارجی، مصداق مفهوم ..... است.
- ۲۲- به نظر ملاصدرا، از هر چیز خارجی دو مفهوم ..... و ..... به ذهن متبادر می شود.
- ۲۳- مقصود ملاصدرا از وجود اصیل است، این است که وجود ..... است.
- ۲۴- به نظر ملاصدرا، آنچه واقعیت خارجی را تشکیل می دهد و در خارج اصالت دارد، ..... است نه .....، مفهومی است که از این وجودها ..... می شود.
- ۲۵- میرداماد که استاد ..... بود، گفت: آن امر واقعی خارجی مصداق ..... است؛ یعنی آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود.
- ۲۶- از نظر میرداماد اصالت با ماهیت است و وجود، صرفاً یک مفهوم ..... است.
- ۲۷- شاگرد قدرتمند میرداماد، ..... معتقد است ..... است که اصیل و واقعی است.
- ۲۸- ملاصدرا معتقد است که .....، ما به ازاء و مصداق وجود است. پس وجود اصالت دارد، نه ماهیت.

۲۹- از نظر ملاصدرا: جهان، چیزی جز ..... و ..... نیست.

۳۰- بنیان دوم فلسفه صدرایی ..... است.

۳۱- عارفان از دیرباز معتقد بودند که ..... یکی است و یک حقیقت است و ..... اصالت ندارند.

۳۲- عارفان اینکه حقیقت هستی یکی است را از طریق ..... به دست آورده بودند، و برای اثبات نظر خود کمتر به ..... متوسل می شدند و بیشتر از طریق ..... به دیگران می رساندند.

۳۳- ملاصدرا می خواست که وحدت حقیقت وجود: را با ..... نیز اثبات نماید

۳۴- مفهوم ..... در هر شیئی باشیء دیگر متفاوت است؛ ولی مفهوم ..... ، مشترک میان همه اشیا است.

۳۵- ملاصدرا با سلوک ..... خود به همان حقیقتی رسیده بود که عارفان با شهود دیده بودند.

۳۶- مباحث عمومی فلسفه ملاصدرا با ..... خدا عرفا مطابقت دارد.

۳۷- ملاصدرا در تطبیق فلسفه خود با سفرهای عرفا در سفر ..... بعد از مباحث عمومی فلسفه به مباحث مربوط به توحید و صفات الهی می پردازد.

۳۸- افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی از مباحث فلسفی ملاصدرا با ..... عرفا منطبق است.

۳۹- علم النفس و مراحل شکل گیری آن تا رسیدن به مرحله معاد از مباحث فلسفی ملاصدرا با ..... هماهنگی دارد.

۴۰- از نظر ملاصدرا، با اینکه هستی یک ..... است، اما دارای درجات، مراتب و شدت و ضعف است.

۴۱- از نظر ملاصدرا وجود که ..... است، در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می شود.

۴۲- از نظر ملاصدرا هر مرتبه ای از وجود، به میزان ..... خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.

۴۳- در فلسفه صدرایی ..... که محور فلسفه مشایی بود ..... که اساس فلسفه اشراقی بود به هم می رسند و یکی می شوند و یک معنا و هویت می یابند.

۴۴- به نظر ملاصدرا ..... همان اصل هستی اشیاست و اشیا و موجودات مختلف در حقیقت هستی با هم وحدت دارند.

۴۵- نظریه وحدت حقیقت وجود ملاصدرا این است که حقیقت واحد همان ..... اشیا و موجودات مختلف در ..... با هم وحدت دارند.

۴۶- هستی یک حقیقت واحد است، اما این حقیقت واحد، دارای درجات، مراتب و شدت و ضعف است.

۴۷- بر اساس نظریه ..... ملاصدرا، شدت و ضعف داشتن وجود مانند شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد.

۴۸- اصالت، به معنای ..... است. در مقابل این معنای اصالت، کلمه ..... قرار دارد

۴۹- فلسفه ای صدر المتالهین بنیان گذاشت، ..... نام دارد. (نهایی دی ماه ۹۸)

۵۰- پیروان اصالت ماهیت .....، ران نتیجه انتزاع ذهن می دانند. (نهایی دی ماه ۹۸)

۵۱- وجود طبق نظر ملاصدرا مفهوم ..... دارای اصالت است، در حالی که مفهوم ..... اعتباری می باشد. (نهایی دی ماه ۹۷)

۵۲- طبق نظر ملاصدرا مفهوم ..... اصیل است، و مفهوم ..... اعتباری می باشد. (نهایی شهریور ماه ۹۸)

۵۳- طرفداران اصالت وجود، ماهیت را نتیجه انتزاع ذهن و امری ..... می دانند. (نهایی خرداد ماه ۹۸)

۵۴- "وجود" که محور فلسفه مشائی و "نور" که اساس فلسفه اشراقی بودند، در فلسفه ..... به هم رسیده و یکی شدند. (نهایی خرداد ماه

@جواب ها:

۱- متقدم / متأخر ۲- علم کلام / متکلمین ۳- متکلمین ۴- ابن سینا ۵- ایران ۶- (میرمحمدباقر مشهور به میرداماد، شیخ بهاءالدین محمدبن حسین عاملی مشهور به شیخ بهایی، میرابوالقاسم فندرسکی مشهور به میرفندرسکی و بالاخره، محمدبن ابراهیم قوامی شیرازی معروف به ملاصدرا و صدر المتألهین) دونفر به اختیار ۷- شیخ بهایی / میرداماد ۸- میرداماد / حکمت اشراق ۹- عرفان و انوار قلب ۱۰- شیراز / مدرسه خان شیراز ۱۱- تفسیر القرآن الکریم ۱۲- حکمت متعالیه / ۱۳- برهان عقلی و شهود قلبی و وحی قرآنی ۱۴- عرفان / کلام ۱۵- موضوع فلسفه / وجود و مسائل بنیادی مربوط به آن ۱۶- متکی بر عقل و استدلال عقلی ۱۷- اسفار ۱۸- (فلسفه مشاء، حکمت اشراق، عرفان اسلامی و تعلیم قرآن کریم و احادیث (دومورد) ۱۹- اصالت وجود ۲۰- اصالت وجود ۲۱- وجود ۲۲- وجود / ماهیت ۲۳- امر واقعی ۲۴- وجود / ماهیت / انتزاع ۲۵- ملاصدرا / ماهیت ۲۶- انتزاعی ذهنی ۲۷- ملاصدرا / وجود ۲۸- واقعیت خارجی ۲۹- وجود / حقیقت وجود ۳۰- وحدت وجود ۳۱- هستی / کثرت های جهان ۳۲- شهود عرفانی / استدلال / تمثیل و تشبیه ۳۳- برهان فلسفی ۳۴- ماهیت / وجود ۳۵- عقلی و استدلالی ۳۶- سفر از خلق به حق ۳۷- سفر دوم، سفر با حق و در حق ۳۸- سفر سوم، سفر از حق (خدا) به سوی خلق همراه با حق ۳۹- سفر چهارم، سفر در خلق است با حق ۴۰- حقیقت واحد ۴۱- حقیقت واحدی ۴۲- درجه وجودی ۴۳- وجود / نور ۴۴- وحدت حقیقت وجود ۴۵- اصل هستی / حقیقت هستی ۴۶- حقیقتی مشکک ۴۷- تشکیک وجود ۴۸- (واقعی بودن / اعتباری) ۴۹- حکمت متعالیه ۵۰- وجود ۵۱- وجود / ماهیت ۵۲- وجود / ماهیت ۵۳- اعتباری ۵۴- صدرائی (یا ملاصدرا یا حکمت متعالیه)

*گزاره‌های زیر را با واژه صحیح و غلط مشخص کنید:

۵۵- برخی از متکلمان با فلسفه مخالف بودند و از فیلسوفان انتقاد می کردند.

۵۶- برخی از این انتقادهای متکلمان آن قدر شدید بود که فلسفه را پس از ابن سینا، در بخش هایی از جهان اسلام به رکود کشاند.

۵۷- در پایتخت صفویان، تبریز، علم و دانش رونق گرفت و فیلسوفان بزرگی ظهور کردند و فلسفه وارد مرحله جدیدی شود.

۵۸- از فیلسوفان بزرگ عصر صفویه می توان به سهروردی مشهور به شیخ اشراق و محمد بن ابراهیم قوامی شیرازی معروف به ملاصدرا اشاره کرد.

۵۹- میرداماد که فیلسوفی مشائی بود، می خواست حکمت مشاء را با حکمت اشراق درآمیزد و فلسفه مشائی را تفسیری اشراقی کند.

۶۰- مشرب شیخ بهایی و ملاصدرا دو استاد گران قدر علاوه بر علوم روز، در عرفان و فلسفه هم از نوادر روزگار بودند.

۶۱- روح و جان ملاصدرا با ذوق و عرفان آشنا و دمساز شد. در این دوره ملاصدرا به درک جدیدی از علم و معرفت نائل شد.

۶۲- ملاصدرا مدرسه کهک را به کانون اصلی علوم عقلی در ایران تبدیل کرد.

۶۳- در سفر از خلق به حق سالک می کوشد از طبیعت و عوالم ماورای طبیعت عبور کند و به حق واصل شود و میان او و خدا حجابی نباشد.

۶۴- در سفر دوم سفر با حق و در حق سالک می کوشد به کمک خداوند، سیری در اسماء و صفات خداوند نماید.

۶۵- در سفر چهارم سفر در خلق است با حق سالک به سوی خلق باز می گردد در حالی که به حق توجه دارد و همه چیز را مظهر و جلوه او می یابد.

۶۶- در سفر سوم سالک می کوشد به کمک حق مردم را هدایت کند و آنها را نیز سالک راه حق نماید.

۶۷- الاسفار الاربعه، که به اسفار مشهور است، دایره المعارف فلسفی ملاصدراست.

۶۸- کتاب شواهد الربوبیه، با الهام از سفر چهار مرحله ای عارفان تقسیم بندی و تنظیم شده و در نه جلد به چاپ رسیده است.

۶۹- مهم ترین و مشهورترین اثر فلسفی ملاصدرا الحکمه المتعالیه فی الاسفار الاربعه است.

۷۰- بنیان دوم فلسفه صدرائی اصالت وجود است.

۷۱- کتاب المبدأ و المعاد از میرداماد است.

۷۲- عرفا معتقدند که سیر و سلوک انسان به سوی کمال و تا رسیدن به کمال نهایی در چهار سفر انجام می شود.

۷۳- ملاصدرا، مباحث عمومی فلسفه را در بخش دوم کتاب اسفار خود قرار داده است.

۷۴- حکمت متعالیه نتیجه تکاملی دو مشرب گذشته، "فلسفه اشراق" و "فلسفه مشاء" و نیز انس دائمی وی با شهود قلبی بود.

۷۵- در شخصیت وجودی ملاصدرا برهان عقلی و شهود با هم الفت یافته اند و از این الفت، فلسفه ای برآمده که سرآمد فلسفه های قبل است.

۷۶- بهره مندی ملاصدرا از عرفان و شهود یا وحی قرآنی، فلسفه او را از معیارهای پذیرفته شده در دانش فلسفه تهی می سازد.

۷۷- به نظر ملاصدرا میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن، به روش فلسفه، مربوط است و به آن برمی گردد.

۷۸- به نظر ملاصدرا میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن، متکی بر عقل و استدلال عقلی باشد، نه شهود قلبی و بیان نقلی.

۷۹- اصل تشکیک وجود ملاصدرا بر سایر مباحث فلسفی تأثیری عمیق داشته و رنگ دیگری به آنها داده است.

۸۰- مفهوم وجود در میان همه اشیا مشترک است اما هر شیئی ماهیت خاص خود را دارد.

۸۱- به نظر ملاصدرا وجود، جنبه تمایز و اختلاف اشیاست و ماهیت، وجه وحدت آنها.

۸۲- به نظر ملاصدرا آنچه واقعیت خارجی را تشکیل می دهد، وجود است نه ماهیت.

۸۳- اعتباری، به واقعی و خارجی نبودن و ذهنی بودن نیست.

۸۴- مقصود ملاصدرا از وجود اصیل است، این است که وجود، یک امر واقعی و بیرون از ذهن است.

۸۵- ملاصدرا با تکیه بر اصالت وجودی گوید وجود امری واحد و وجه مشترک همه اشیاست، پس، واقعیت خارجی امری متنوع است.

۸۶- هر چند وجود، حقیقتی واحد است، اما این حقیقت واحد، شدت و ضعف دارد.

۸۷- از نظر ملاصدرا وجود هم امر مشترک و واحد همه اشیا است، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد.

۸۸- اصالت وجود یعنی شدت و ضعف داشتن وجود مانند شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد.

۸۹- از نظر ملاصدرا، وجود حقیقتی واحد است، پس جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد.

@ جوابها: ۵۵- غ ۵۶- ص ۵۷- غ ۵۸- غ ۵۹- ص ۶۰- غ ۶۱- ص ۶۲- غ ۶۳- ص ۶۴- ص ۶۵- غ ۶۶- غ ۶۷- ص ۶۸- غ ۶۹-

ص ۷۰- غ ۷۱- غ ۷۲- ص ۷۳- غ ۷۴- غ ۷۵- ص ۷۶- غ ۷۷- غ ۷۸- غ ۷۹- غ ۸۰- ص ۸۱- غ ۸۲- ص ۸۳- غ ۸۴- ص

۸۵- غ ۸۶- ص ۸۷- ص ۸۸- غ ۸۹- ص

@ گزینه صحیح را انتخاب کنید:

۹۰- به نظر ملاصدرا، برهان عقلی و شهود عرفانی بدون تطبیق بر کدام مورد به چشمه های زلال حقیقت منتهی نمی شود؟

۱) وحی قرآنی و بینش عرفانی و ذوقی

۲) دانش عقلی و نقلی و عرفانی

۳) وحی قرآنی و سنت نبوی و معارف امامان

۴) حدیث و علم حضوری و معلوم بالذات

۹۱- بر طبق نظریهٔ اصالت وجود کدام گزینه در مورد ماهیت صحیح است؟

- (۱) ماهیت نتیجهٔ انتزاع ذهن از وجود است. (۲) وجود نتیجهٔ انتزاع ذهن از ماهیت است.
(۳) وجود حدّ ماهیت و منتزَع از آن است. (۴) ماهیت واقعیت دارد و در خارج وجود دارد.

۹۲- کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) ماهیات، کثیر و مختلف‌اند اما وجود امری واحد و مشترک است.
(۲) ملاک نیازمندی معلول به علت از نظر متکلمین «امکان ذاتی» است.
(۳) هر موجودی از آن جهت که بهره‌ای از وجود دارد، نشانه‌ای از وجود متناهی است.
(۴) به نظر ملاصدرا، وجود اشیاء اعتباری و ماهیت آنها اساساً امری اعتباری است.

۹۳- «داشتن مراتب وجود» یعنی چه؟

- (۱) حقیقت وجود یکی نیست. (۲) حقیقت وجود یکی است ولی موجودات متفاوتند.
(۳) حقیقت وجود یکی است ولی موجودات در شدت و ضعف و متفاوتند. (۴) هر موجودی حقیقتی متفاوت با موجودات دیگر دارد.

۹۴- کسانی که به اصالت وجود اعتقاد ندارند معتقدند ..... .

- (۱) ماهیت نتیجهٔ انتزاع ذهن است. (۲) وجود نتیجهٔ انتزاع ذهن است.
(۳) ماهیت و وجود در ذهن یکی است. (۴) واقعیت خارجی ما به ازای وجود است.

۹۵- اعتقاد به «اصالت وجود» منجر به کدام یک از نتایج زیر می شود؟

- (۱) سیمای جهان شبیه به یک جدول یا خانه های بی شمار خواهد بود. (۲) تمامی زاویای جهان را حقیقتی یگانه و مشترک پرمی کند.
(۳) کثرت اشیاء به روشنی قابل تبیین عقلانی است. (۴) جهانی سرشار از تنوع و اختلاف تشکیل می شود.

۹۶- ابیات زیر به ترتیب به کدام یک از مبانی حکمت متعالیه ملاصدرا اشاره دارد؟

- «گرچه برخیزد ز آب موجی بی شمار / کثرت اندر باشد، لیک آب بیش نیست»
«کثرت اندر وحدت است و وحدت اندر کثرت است / این در آن مضمّر بود آن اندرین پیداستی»

- (۱) فقر وجودی - داشتن مراتب وجود
(۲) اصالت وجودی - وحدت موجودات جهان
(۳) داشتن مراتب وجود - وحدت موجودات جهان
(۴) داشتن مراتب وجود - داشتن مراتب وجود

۹۷- نویسنده هریک از کتاب های زیر را مشخص کنید:

الف-المبدأ و المعاد (باندکی تغییرنهایی دی ماه ۹۸)

۱- علامه طباطبایی

ب- تفسیرالقرآن الکریم

۲- ملاصدرا

ج- حکمت متعالیه (نهایی خرداد ماه ۹۸)

۳- امام خمینی

۴- شهید مطهری

@جواب ها: الف/ ۲/ ب/ ۲/ ج/ ۲/

* پاسخ کوتاه دهید:

۹۸- دوره متقدم و دوره متاخر در تفکر عقلانی اسلامی به چه دوره هایی اطلاق می شود؟

می توان از آغاز ظهور اسلام تا ابتدای حکومت صفویان را دوره متقدم بدانیم و از عصر صفویه تا دوره معاصر را دوره متاخر بشماریم.

۹۹- حکمت متعالیه در پاسخ این سؤال که «اگر در عالم وجود وحدت حاکم است و موجودات از حیث -موجودیت

حقیقت واحدند پس اختلاف اشیاء از جهت خواص و آثار به چه چیز باز می گردد چه راه حلی ارائه می دهد؟

"نظریه داشتن مراتب وجود"

۱۰۰- طبق نظر ملاصدرا در قضایایی از قبیل: درخت موجود است - انسان موجود است، آیا لفظ وجود به یک معنی به

کاررفته است؟

درهمه این قضایا کلمه «موجود» که بر وجود و بودن دلالت دارد، در معنایی یگانه به کار رفته است و تفاوتی در آن نیست،

۱۰۱- ملاصدرا بانبوغ خود چه روشهایی را در فلسفه خود با هم ترکیب نمود؟

سه طریق برهان عقلی و شهود قلبی و وحی قرآنی را با هم ترکیب می کند.

۱۰۲- رقیب همیشگی فلسفه کدام علم است؟

علم کلام

۱۰۳- کدام گروه بافلسفه مخالف بودند و از فیلسوفان انتقاد می کردند؟

بسیاری از متکلمان

۱۰۴- هدف متکلمان از مخالفت با فلسفه چه بود؟

می خواستند از طریق عقل واستدلال از معارف دینی دفاع کنند.

۱۰۵- چه عواملی باعث شد فلسفه بعد ابن سینا در بخش هایی از جهان اسلام به رکود کشانده شود؟

بسیاری از متکلمان با فلسفه مخالف بودند و از فیلسوفان انتقادی کردند. برخی از این انتقادهای آن قدر شدید بود که فلسفه را

پس از ابن سینا، در بخش هایی از جهان اسلام به رکود کشاند.

۱۰۶- در چه سرزمینی، انتقادهای متکلمان، تأثیر کمتری داشت و فلسفه همچنان زنده ماند؟

در ایران

۱۰۷- چه عاملی سبب شد که در پایتخت صفویان (اصفهان) علم ودانش رونق بگیرد و فیلسوفان بزرگی ظهور کنند و

فلسفه وارد مرحله جدیدی شود؟

با آغاز حکومت صفویه، ایران به نوعی ثبات و پایداری رسید.

۱۰۸- دو فیلسوف مشهور از فیلسوفان بزرگ عصر صفویه را نام ببرید؟ القاب هریک را بنویسید.

۱- میرمحمد باقر مشهور به میرداماد ۲- شیخ بهاء الدین محمد بن حسین عاملی مشهور به شیخ بهایی ۳- میرابوالقاسم فندرسکی

مشهور به میرفندرسکی ۴- محمد بن ابراهیم قوامی شیرازی معروف به ملاصدرا

۱۰۹- بنیان گذار حوزه فلسفی اصفهان چه کسی بود؟

میرداماد

۱۱۰- ملاصدرا ابتدا به حلقه درس چه کسی پیوست و سپس به پیشنهاد استاد خود، فلسفه را نزد چه کسی آموخت؟

شیخ بهایی / میرداماد

۱۱۱- میرداماد چگونه فلسوفی بود؟ و چه کار مهمی در فلسفه انجام داد؟ (یا مشرب و روش میرداماد را بنویسید)

فلسوفی مشائی، می خواست حکمت مشاء را با حکمت اشراق درآمیزد و فلسفه مشائی را تفسیری اشراقی کند.

۱۱۲- ملاصدرا پس از تکمیل تحصیلات و کسب مقام استادی به کجا بازگشت و تدریس خود را در کدام مدرسه آغاز نمود؟

شیراز/ خان شیراز

۱۱۳- چه چیز سبب شد به تدریج عقل و جان ملاصدرا برای جهشی بلند در سپهر معرفت و حکمت مهیا شود و

انوار حکمت بر او تابید و الطاف الهی پیوسته بر وی جاری گردد؟

خلوت گزینی و تفکرات و تأملات عمیق و طولانی و عبادت ها و ریاضت ها

۱۱۴- آثار و تالیفات ملاصدرا را فقط نام ببرید؟

شواهد الربوبیه، تفسیر القرآن الکریم، المبدأ و المعاد، الحکمة المتعالیه فی الاسفار (اسفار اربعه)

۱۱۵- مهمترین و مشهورترین اثر فلسفی ملاصدرا که به عنوان دائرة المعارف عظیم فلسفی است چه نام دارد و موضوع

آن چیست؟

«اسفار اربعه» یعنی سفرهای چهارگانه عرفا نام گذاشت. در نه جلد به چاپ رسیده، با الهام از سفر چهار مرحله ای به دیگر سخن، او ابواب

مباحث فلسفی را با مراحل سیر و سلوک قلبی عرفا عارفان در چهار بخش اصلی تألیف و تنظیم شده است.

۱۱۶- مباحث علم النفس و مراحل شکل گیری آن تا رسیدن به مرحله معاد صدر المتألهین با کدام سفر و سلوک عرفا

مطابقت دارد؟

سفر چهارم، سفر در خلق است با حق

۱۱۷- منظور از مفهوم «سفر با حق و در حق» چیست؟ و با کدام مباحث فلسفی ملاصدرا در اسفار چهارگانه عرفا مطابقت

دارد؟

سفر دوم، سفر با حق و در حق: در این سفر سالک می کوشد به کمک خداوند، سیری در اسماء و صفات خداوند نماید.

ملاصدرا، نیز بعد از مباحث عمومی فلسفه به مباحث مربوط به توحید و صفات الهی می پردازد.

۱۱۸- منظور از مفهوم «سفر از خلق به حق (خدا)» چیست؟ و با کدام مباحث فلسفی ملاصدرا در اسفار چهارگانه عرفا

مطابقت دارد؟

در این مرحله، سالک می کوشد از طبیعت عبور کند و عوالم ماورای طبیعی را نیز پشت سر بگذارد تا به ذات حق واصل شود و

میان خود و حق حجابی نیابد. / با مباحث عمومی فلسفه مطابقت دارد.

۱۱۹- مقصود عرفا از «سفر در خلق است با حق» را بنویسید؟ و با کدام مبحث فلسفی حکمت متعالیه (ملاصدرا) مطابقت

دارد؟

در این سفر سالک می کوشد به کمک حق مردم را هدایت کند و آنها را نیز سالک راه حق نماید. و با مباحث علم النفس و مراحل

شکل گیری آن تارسیدن به مرحله معاد مطابقت دارد.

۱۲۰- «سفر سوم، سفر از حق (خدا) به سوی خلق، همراه با حق است.» چیست؟ و معادل کدام مبحث فلسفی از نظر

ملاصدرا می باشد؟

در این سفر سالک به سوی خلق باز می گردد در حالی که به حق توجه دارد و همه چیز را مظهر و جلوه او می یابد. ملاصدرا بخش

سوم کتاب خود را به افعال خداوند و ربوبیت و حکمت الهی اختصاص داده است.

۱۲۱- فلسفه ای که ملاصدرا بنیان گذاشت رسماً چه نامیده می شود و نتیجه چیست؟

حکمت متعالیه نتیجه تکاملی دو مشرب گذشته، فلسفه مشاء و فلسفه اشراق و نیز انس دائمی وی با وحی الهی و قرآن کریم بود.

۱۲۲- روش تحقیق حکمت متعالیه را به اختصار بنویسید؟

در شخصیت وجودی ملاصدرا برهان عقلی و شهود قلبی و وحی قرآنی با هم الفت یافته اند و از این الفت، فلسفه ای برآمده که سرآمد

فلسفه های قبل است.

۱۲۳- منابع حکمت متعالیه را به اختصار بنویسید؟

۱. فلسفه مشاء، به خصوص اندیشه های مستدل و قوی ابن سینا؛ ۲. حکمت اشراق، اندیشه های شیخ شهاب الدین سهروردی؛

۳. عرفان اسلامی، به خصوص اندیشه های محیی الدین عربی ۴. تعالیم قرآن کریم و احادیث منقول از رسول خدا و ائمه اطهار (ع)

۱۲۴- بنیادی ترین اصل فلسفی ملاصدرا کدام اصل است؟

اصالت وجود

۱۲۵- نویسنده کتاب "شواهد الربوبیه" کیست؟ (نهایی شهریور ماه ۹۸)

ملاصدرا

۱۲۶- مقصود ملاصدرا از وجود اصیل است، چیست؟

این است که وجود امر واقعی است.

۱۲۷- مفهوم وجود و ماهیت، غیر یکدیگرند. یعنی چه؟

یعنی دو مفهوم متغایر و متفاوت اند.

۱۲۸- اصالت ماهیتی ها بر چه مبانی و اصولی تاکید می کردند؟

- کسانی از فلاسفه این نظر را پذیرفتند که آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود. و وجود، صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی است.

۱۲۹- استاد ملاصدرا چه نام داشت؟ و دیدگاه او چه بود؟

میرداماد/ اصالت ماهیتی بود.

۱۳۰- شاگرد قدرتمند میرداماد، چه کسی بود و چه دیدگاهی داشت؟

ملاصدرا/ اصالت وجودی بود.

۱۳۱- شعرزیر بر کدام اصل از اصول فلسفی ملاصدرا تاکید می کند؟

وجود اندر کمال خویش جاری است
تعیّن ها امور اعتباری است.

جواب : اصالت وجود

۱۳۲- بنیان دوم فلسفه صدرایی چه نام دارد؟

وحدت وجود

۱۳۳- منظور ملاصدرا از وحدت حقیقت وجود چیست؟

می گوید هستی یک حقیقت و یک واحد حقیقی بیش نیست. آنچه از کثرت در جهان مشاهده می کنیم، به معنای وجودهای

مختلف و متکثر نیست، بلکه معنای دیگری دارد

۱۳۴- منظور ملاصدرا از دستاورد سوم خود به نام داشتن مراتب وجود چیست؟

او به تبیین دقیق تعدد و تکثر در عالم می پردازد. از نظر ملاصدرا، باینکه هستی یک حقیقت واحد است، امّا این حقیقت واحد،

دارای درجات، مراتب و شدت و ضعف است.

۱۳۵- پاسخ به این سؤال که "اگر حقیقت یکی است، بالاخره این کثرت ها، گرچه در همان حدّ موج و سایه باشد، از کجا

نشئت می گیرد؟" در کدام دستاورد ملاصدرا می توان دنبال کرد؟

دستاورد سوم فلسفه صدرایی که همان داشتن مراتب وجود است.

۱۳۶- فلسفه صدرایی چگونه فلسفه مشایی و فلسفه اشراقی را به مرتب می کند؟

در فلسفه صدرایی «وجود» که محور فلسفه مشایی بود و «نور» که اساس فلسفه اشراقی بود، هم می رسند و یکی می شوند و

یک معنا و هویت می یابند.

۱۳۷- سه اصل از اصول فلسفی ملاصدرا (اصول اولیة حکمت متعالیه) را نام ببرید. (نهایی دی ماه ۹۸)

۱- اصالت وجود ۲- وحدت حقیقت وجود ۳- مراتب داشتن وجود

۱۳۸- مهمترین کتاب فلسفی ملاصدرا که بالهام از مراحل عرفانی نگاشته شده، کدام است؟ (نهایی دی ماه ۹۸)

الحکمة المتعالیة فی الاسفار الاربعه (اسفار)

۱۳۹- دو مورد از منابع حکمت متعالیه را بنویسید. (نهایی شهریور و دی ماه ۱۴۰۰)

۱- فلسفه مشاء، به خصوص اندیشه های مستدل و قوی ابن سینا؛

۲- حکمت اشراق، اندیشه های شیخ شهابالدین سهروردی؛

۳- عرفان اسلامی، به خصوص اندیشه های محیی الدین عربی؛

۴- تعلیم قرآن کریم و احادیث منقول از رسول خدا و ائمة اطهار علیهم السلام

@پاسخ کامل و تشریحی دهید:

۱۴۰- آغاز حکومت صفویه در ایران چه نتایج و پیامد مهم فلسفی به همراه داشت؟

پس از دوره ای طولانی از کشمکش های اجتماعی، که در پی حمله مغول پیش آمد، با آغاز حکومت صفویه، ایران به نوعی ثبات و پایداری

رسید. همین امر سبب شد که در پایتخت صفویان، یعنی اصفهان، علم و دانش رونق بگیرد و فیلسوفان بزرگی ظهور کنند و فلسفه وارد

مرحله جدیدی شود.

۱۴۱- چه عواملی باعث شد ملاصدرا به درک جدیدی از علم و معرفت نائل شود؟

مشرب این دو استاد گران قدر (شیخ بهایی و میرداماد) که علاوه بر علوم روز، در عرفان و انوار قلبی هم از نوادر روزگار بودند، روح و جان ملاصدرا را با ذوق و عرفان نیز آشنا و دمساز کرد. در این دوره بود که صدرا به درک جدیدی از علم و معرفت نائل شد.

۱۴۲- مشرب فلسفی شیخ بهایی و میرداماد چه تاثیری بر ملاصدرا گذاشت؟

مشرب این دو استاد گران قدر که علاوه بر علوم روز، در عرفان و انوار قلبی هم از نوادر روزگار بودند، روح و جان ملاصدرا را با ذوق و عرفان نیز آشنا و دمساز کرد. در این دوره بود که صدرا به درک جدیدی از علم و معرفت نائل شد.

۱۴۳- کتاب الاسفار الاربعه را معرفی کنید؟

در کتاب الاسفار الاربعه (اسفار)، ملاصدرا در این کتاب ضمن بیان نظر فلاسفه، نظرات ابداعی و مستقل خود را تبیین می کند. این کتاب باللهام از سفر چهار مرحله ای عارفان تقسیم بندی و تنظیم شده و در نه جلد به چاپ رسیده است.

۱۴۴- چرا فلسفه صدرایی، فلسفه اصالت وجودی می نامند؟

این اصل، بنیادی ترین اصل فلسفی ملاصدراست که بر سایر مباحث فلسفی او اثر عمیق گذاشته و به آنها رنگ و بوی اصالت وجودی بخشیده است. به همین جهت گاهی فلسفه صدرایی را فلسفه اصالت وجودی هم می خوانند.

۱۴۵- منظور از فلسفه ملاصدرا یا حکمت متعالیه چیست؟

دارای دستاوردهایی است که تا عصر وی یا اساسا کسی بدان نرسیده بود و ابتکار ایشان بود و یا به صورتی که ملاصدرا آنها را در کنار هم قرار داد و ترکیبی فراهم آورد، تا زمان او به وسیله فیلسوف دیگری انجام نپذیرفته بود.

۱۴۶- ملاصدرا اختلاف موجودات را چگونه تفسیر و توجیه می کند؟ با ذکر مثال بررسی کنید.

هر چند وجود، حقیقتی واحد است، اما این حقیقت واحد، شدت و ضعف دارد داشتن مراتب وجود، شدت و ضعف داشتن وجود مانند شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد. در عین حال، شدت و ضعف نور از حقیقت نور خارج نیست.

۱۴۷- وحدت حقیقت وجود ملاصدرا به چه معنا می باشد؟ با ذکر توضیح دهید؟

ملاصدرا با تکیه بر اصالت وجودی گوید حال که اصالت با وجود است و وجود هم امری واحد و وجه مشترک همه اشیا است، پس، واقعیت خارجی امری واحد است. این حقیقت واحد همان اصل هستی اشیا است و اشیا و موجودات مختلف در حقیقت هستی با

هم وحدت دارند.

۱۴۹- مقصود ملاصدرا از اصالت و اصلت وجود چیست؟ و چه قدم‌هایی می‌توان برای تبیین و توضیح این مطلب بیان کرد؟

۱- قدم اول: اصالت در این بحث، به معنای واقعی بودن است. در مقابل این معنای از اصالت، کلمه اعتباری قرار دارد که در اینجا، به واقعی و خارجی نبودن و ذهنی بودن است؛ مثل اینکه بگوییم آسمان یک امر واقعی است. پس مقصود ملاصدرا از وجود اصیل است، این است که وجود، یک امر واقعی و بیرون از ذهن است.

۲- قدم دوم: چه عواملی سبب شد که ملاصدرا این نظر را بدهد؟ این سینا در حدود شش قرن پیش نظر داد که ما از هر شیء خارجی که می‌بینیم، دو مفهوم هستی (وجود) و چیستی (ماهیت)

۳- قدم سوم: این دو مفهوم، غیریکدیگرند. یعنی دو مفهوم متغایر و متفاوت اند.

۴- قدم چهارم: شیء واقعی و حقیقی کدام است وجود یا ماهیت؟ بعد از ابن سینا و گذشت سالیان، برخی فلاسفه این سؤال را مطرح کردند که: حال که آن شیء خارجی که منشأ پیدایش دو مفهوم متغایر در ذهن ما شده، یکی است، این یک شیء واقعا و حقیقتا مصداق کدام یک از این دو مفهوم است؟ "وجود یا ماهیت"

۵- قدم پنجم: در نظر ملاصدرا اصالت با وجود است در مقابل اصالت ماهیت میرداماد استاد ملاصدرا.

۱۵۰- تبیین و توضیح میرداماد را اصالت ماهیت به اختصار بنویسید؟

برخی از فیلسوفان، از جمله میرداماد که استاد ملاصدرا بود، گفتند آن امر واقعی خارجی مصداق ماهیت است؛ یعنی آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود. پس "اصالت" با ماهیت است و وجود، صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی است. اذهان عادی هم این نظر را بهتر می‌پسندید؛ آری این "انسان" (همان ماهیت) است که واقعی است، نه وجود! کسانی از فلاسفه که این نظر را پذیرفتند، ماهیتی نامیده شدند.

۱۵۱- منظور از مفهوم اصالت چیست؟ و در مقابل چه چیزی قرار دارد. با ذکر مثالی توضیح دهید.

اصالت در این بحث، به معنای واقعی بودن است. در مقابل این معنای از اصالت، کلمه اعتباری قرار دارد که در اینجا، به واقعی و خارجی نبودن و ذهنی بودن است؛ مثل اینکه بگوییم آسمان یک امر واقعی است. پس مقصود ملاصدرا از وجود اصیل است، این است که وجود، یک امر واقعی و بیرون از ذهن است.

۱۵۲- تبیین و توضیح ملاصدرا را اصالت وجود به اختصار بنویسید؟

از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، وجود است که اصیل و واقعی است و واقعیت خارجی، ما به ازاء و مصداق وجود است. پس وجود اصالت دارد، نه ماهیت. اومی گفت: آنچه ما در خارج می یابیم، از آسمان و درخت و آب تا حیوان و انسان، همه مصداق وجودند؛ البته وجودهایی متفاوت و بانقص و کمالات متفاوت. ذهن انسان، وقتی به این وجودهای متفاوت نظرمی کند، متناسب با تفاوت ها و خصوصیات هر کدام از آنها، تصورات و مفاهیمی از قبیل آسمان، درخت، آب، حیوان و انسان انتزاع می کند و آن وجودها را به این تصورات و مفاهیم، نام گذاری می کند و از هم متمایز می سازد و آلا آنچه در خارج است، وجود است. بنابراین، جهان، چیزی جز وجود و حقیقت وجود نیست.

۱۵۳- برای رسیدن به مقصود ملاصدرا، چه قدم هایی باید برداشت؟ به اختصار بنویسید.

۱- قدم اول: عارفان از دیر باز معتقد بودند که هستی یکی است و یک حقیقت است و کثرت های جهان اصالت ندارند. آنان

که این حقیقت را از طریق شهود عرفانی به دست آورده بودند، برای اثبات نظر خود کمتر به استدلال متوسل می شدند و بیشتر از طریق تمثیل و تشبیه به دیگران می رساندند.

۲- قدم دوم اینکه ملاصدرا می خواست که این حقیقت را با برهان فلسفی نیز اثبات نماید و به دیگران برساند. رسیدن به اصالت

وجود، راهها و را برای استدلال بر وحدت وجود باز و هموار کرد و دریافت که تا اثبات فلسفی وحدت وجود، قدمی کوتاه مانده است.

۳- قدم سوم اینکه هر واقعیتی دو مفهوم به دست می آوریم: وجود و ماهیت؛ دانستیم که مفهوم ماهیت، در هر شیئی با شیء دیگر متفاوت است؛ یکی اسب است، دیگری درخت است، سومی گربه است و همین طور. اما مفهوم وجود در همه اشیا یکی است. یعنی مفهوم وجود، مشترک میان همه اشیا است. حال که واقعیت اصالت با وجود است، نه ماهیت و وجود هم امر مشترک و واحد همان اشیا است، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد.

۱۵۴- نظریه ی «داشتن مراتب وجود» ملاصدرا را با ذکر مثال بررسی کنید؟

وجود، حقیقتی واحد است اما این حقیقت واحد، مراتب و درجاتی عالی دارد، شدت و ضعف داشتن وجود مانند شدت و ضعف در نور

است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد. در عین حال، شدت و ضعف نور از حقیقت نور خارج نیست. نور از همان جهت

که نور است قوی است؛ نه اینکه با چیزی ترکیب شده و قوی شده باشد، و نور از همان جهت که نور است ضعیف است؛ نه

اینکه با چیزی مثل تاریکی ترکیب شده و ضعیف شده باشد. زیرا تاریکی همان نبود نور است. وجود هم همین گونه است.

وجود نیز که حقیقت واحدی است، در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می شود و هر مرتبه ای از وجود، به میزان درجه وجودی خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.

۱۵۵- سه قدم ملاصدرا برای رسیدن به بحث وحدت حقیقت وجود را به اختصار بنویسید؟

۱- عارفان از دیر باز معتقد بودند که هستی یکی است و یک حقیقت است و کثرت های جهان اصالت ندارند. عارفان که این حقیقت را از طریق شهود عرفانی به دست آورده بودند، برای اثبات نظر خود کمتر به استدلال متوسل می شدند و بیشتر از طریق تمثیل و تشبیه به دیگران می رساندند. آنان می گفتند نسبت حقیقت وجود به این کثرت هایی که می بینیم، مانند نسبت آب دریا به امواج است. این امواج فراوان که بهطور پیوسته می آیند و می روند و گاه از بزرگی و عظمت آنها هم یاد می کنیم، چیزی جز همان آب نیستند که این گونه چین و شکن پیدا کرده و خود را بر صخره ها می کوبد.

۲- ملاصدرا که خود از عارفان برجسته بود و این وحدت را نیز شهود کرده بود، می خواست که این حقیقت را با برهان فلسفی نیز برای دیگران اثبات نماید. نظریه اصالت وجود، کار او را آسان کرد و راه او را برای یافتن استدلال باز و هموار نمود و دریافت که تا اثبات فلسفی وحدت وجود، قدمی کوتاه مانده است.

۳- هر واقعیتی دو مفهوم به دست می آوریم: وجود و ماهیت، همچنین دانستیم که مفهوم ماهیت، در هر شیئی باشیء دیگر متفاوت است؛ یکی اسب است، دیگری درخت است، سومی گربه است و همین طور و الا مفهوم وجود در همه اشیا یکی است. یعنی مفهوم وجود، مشترک میان همه اشیا است. ملا صدرا این نکته را با اصل اصالت وجود تلفیق کرد و گفت: حال که واقعیت داشتن و اصالت با وجود است، نه با ماهیت، و وجود هم امر مشترک و واحد میان همه اشیا است، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تکثر واقعی در عالم وجود ندارد.

۱۵۶- در مقام تشبیه، مراتب داشتن وجود ملاصدرا را با مثالی از نور تبیین کنید؟

در مثال نور، ما حقیقتی به نام نور داریم در مرتبه ای قوی و در مرتبه ای ضعیف است. نور قوی نور است، نور ضعیف هم نور است. نور قوی از همان جهت که نور است و نور ضعیف هم از همان جهت که نور است. چنین نیست که نور قوی با چیز دیگری غیر از نور ترکیب شده باشد و قوی شده باشد و یا اینکه نور ضعیف با چیز دیگری، مثلاً تاریکی ترکیب شده و ضعیف شده باشد، زیرا اصولاً تاریکی چیزی نیست، همان نبودن نور است. وجود نیز که حقیقت واحدی است، در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می شود و هر مرتبه ای از وجود، به میزان درجه وجودی خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.

۱۵۷- با طرح مثالی، عبارت «وجود، حقیقتی واحد است اما این حقیقت واحد، مراتب و درجاتی عالی دارد.» را به زبان

ساده و روان تفسیر کنید.

وجود، حقیقتی واحد است اما این حقیقت واحد، مراتب و درجاتی عالی دارد داشتن مراتب وجود، شدت و ضعف داشتن وجود

مانند شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد. در عین حال، شدت و ضعف نور از حقیقت نور خارج

نیست. نور از همان جهت که نور است قوی است؛ نه اینکه با چیزی ترکیب شده و قوی شده باشد، و نور از همان جهت که نور است

ضعیف است؛ نه اینکه با چیزی مثل تاریکی ترکیب شده و ضعیف شده باشد. زیرا تاریکی همان نبود نور است. وجود هم همین

گونه است. وجود قوی با چیزی خارج از خود ترکیب نشده است، زیرا خارج از وجود، چیزی نیست، وجود ضعیف هم به همین ترتیب.

۱۵۸- روش مشرب و تحقیق حکمت متعالیه (صدرایی) را توضیح دهید؟

فلسفه ای که صدر المتألهین بنیان گذاشت و آن راسماً «حکمت متعالیه» نامید، است. نتیجه تکاملی دو مشرب گذشته، فلسفه مشاء و

فلسفه اشراق و نیز انس دائمی وی با وحی الهی و قرآن کریم بود به عبارت دیگر، در شخصیت وجودی ملا صدرا برهان عقلی و شهود قلبی

و وحی قرآنی با هم الفت یافته اند و از این الفت، فلسفه ای برآمده که سرآمد فلسفه های قبل است.

۱۵۹- با توجه به دیدگاه ملا صدرا، میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن چیست؟

اولاً هر مبحثی که طرح می کند، به موضوع فلسفه، یعنی موجود بما هو موجود، مربوط باشد و به آن برگردد. ثانیاً متکی بر عقل و

استدلال عقلی باشد، نه شهود قلبی و بیان نقلی.

۱۶۰- چرا بهره مندی ملا صدرا از عرفان و شهود یا وحی قرآنی، فلسفه او را از معیارهای پذیرفته شده در دانش فلسفه تهی نمی

سازد و به عرفان یا کلام تبدیل نمی کند؟

زیرا وی در مقام فیلسوف می داند که میزان و ملاک فلسفی بودن یک متن یا سخن، این است که اولاً هر مبحثی که طرح می کند، به

موضوع فلسفه، یعنی موجود بما هو موجود، مربوط باشد و به آن برگردد. ثانیاً متکی بر عقل و استدلال عقلی باشد، نه شهود قلبی و

بیان نقلی. ایشان این اصل را در آثار فلسفی خود، به خصوص در اسفار، مراعات کرده و در هر موردی که از شهود یا وحی الهی بهره

برده، از این دو منبع نه به عنوان پایه استدلال بلکه به عنوان تأیید و شاهد کمک گرفته است.

۱۶۱- طرفداران اصالت وجود و طرفداران اصالت ماهیت در مورد وجود و ماهیت چه عقیده‌ی دارند؟

اصالت وجود: از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، وجود است که اصیل و واقعی است و واقعیت خارجی، ما به ازاء و مصداق وجود

است. پس وجود اصالت دارد، نه ماهیت. اومی گفت: آنچه ما در خارج می‌یابیم، از آسمان و درخت و آب تا حیوان و انسان، همه مصداق وجودند.

اصالت ماهیت: آن امر واقعی خارجی مصداق ماهیت است؛ یعنی آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود. پس "اصالت" با ماهیت است و وجود، صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی است.

۱۶۲- نظریه اصالت وجود ملاصدرا را با ذکر مثالی توضیح دهید؟

اصالت وجود: از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، وجود است که اصیل و واقعی است و واقعیت خارجی، ما به ازاء و مصداق وجود است.

پس وجود اصالت دارد، نه ماهیت. او می‌گفت: آنچه مادر خارج می‌یابیم، از آسمان و درخت و آب تا حیوان انسان، همه مصداق وجودند.

۱۶۳- نتیجه اعتقاد به اصالت وجود را شرح دهید؟ (نهایی دی ماه ۹۸)

ملاصدرا با تکیه بر اصالت وجود می‌گوید حال که اصالت با وجود است و وجود هم امری واحد و وجه مشترک همه اشیا است،

پس، واقعیت خارجی امری واحد است. این حقیقت واحد همان اصل هستی اشیا است و موجودات مختلف در حقیقت هستی با هم وحدت دارند.

۱۶۴- با توجه به مبانی ملاصدرا (حکمت متعالیه) منظور از داشتن مراتب وجود چیست؟ (بانندکی تغییر نهایی خرداد ماه ۹۸)

وجود، حقیقتی واحد است اما این حقیقت واحد، مراتب و درجاتی عالی دارد داشتن مراتب وجود، شدت و ضعف داشتن وجودمانند

شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد. در عین حال، شدت و ضعف نور از حقیقت نور خارج نیست.

۱۶۵- نظر ملاصدرا (حکمت متعالیه) با کمک نظریه داشتن مراتب وجود اختلاف موجودات چگونه تفسیر شده است؟

(بانندکی تغییر نهایی شهریور دی ماه ۹۸)

داشتن مراتب وجود، شدت و ضعف داشتن وجود مانند شدت و ضعف در نور است. نور، حقیقتی یگانه است اما شدت و ضعف دارد.

در عین حال، شدت و ضعف نور از حقیقت نور خارج نیست. نور از همان جهت که نور است قوی است؛ نه اینکه با چیزی ترکیب

شده و قوی شده باشد، و نور از همان جهت که نور است ضعیف است؛ نه اینکه با چیزی مثل تاریکی ترکیب شده ضعیف شده باشد.

زیرا تاریکی همان نبودن نور است. وجود هم همین گونه است. وجود قوی با چیزی خارج از خود ترکیب نشده است، زیرا خارج از وجود،

چیزی نیست، وجود ضعیف هم به همین ترتیب.

۱۶۶- معنای این نظر که "وجود حقیقت واحدی است" را توضیح دهید (باندکی تغییر نهایی خرداد ماه ۹۹)

وجود نیز که حقیقت واحدی است، در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می شود و هر مرتبه ای از وجود، به میزان درجه وجودی خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است.

۱۶۷- معنای "اصالت ماهیت" چیست و کدام فیلسوف اصالت ماهیتی است؟ (نهایی دی ماه ۹۹)

اصالت ماهیت: امر واقعی خارجی مصداق ماهیت است، یعنی آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود. و وجود، صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی است. /میرداماد

۱۶۸- مباحث عمومی فلسفه در کتاب اسفار ملاصدرا، با کدام مرحله از سیر و سلوک عرفانی تطبیق می کند؟ توضیح دهید. (نهایی دی ماه ۹۹)

«سفر از خلق به حق (خدا)»، در این سفر، سالک می کوشد از طبیعت عبور کند و عوالم ماورای طبیعی را نیز پشت سر بگذارد تا به ذات حق واصل شود و میان خود و حق حجابی نیابد.

۱۶۹- وحدت حقیقت وجود را از نظر ملاصدرا توضیح دهید. (نهایی دی ماه ۹۹)

حال که واقعیت اصالت با وجود است، نه ماهیت و وجود هم امر مشترک و واحد همان اشیا است، پس حقیقت، یکی بیش نیست و جایی برای تكثر واقعی در عالم وجود ندارد. و موجودات در حقیقت هستی با هم وحدت دارند.

۱۷۰- "اصالت ماهیت" و "اصالت وجود" را تعریف کنید و یک فیلسوف از طرفداران هریک از این دو نظریه را نام ببرید. (نهایی خرداد ماه ۱۴۰۰)

به نظر طرفداران "اصالت ماهیت" امرواقعی خارجی، مصداق ماهیت است یعنی آنچه واقعی است، ماهیت است نه وجود و "وجود"

صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی است. به نظر طرفداران اصالت وجود، وجود است که اصیل و واقعی است و واقعیت خارجی، ما به ازاء

و مصداق وجود است پس وجود اصالت دارد نه ماهیت. فیلسوف معتقد به اصالت ماهیت: میرداماد - فیلسوف معتقد به اصالت وجود:

ملاصدرا

۱۷۱- در فلسفه ملاصدرا با توجه به این که هستی ، یک حقیقت واحد است، تعدد و تکثر در عالم چگونه تبیین می شود؟ (بدون ذکر تشبیه) (نهایی خردادماه ۱۴۰۰)

از نظر ملاصدرا، با توجه به اینکه هستی یک حقیقت واحد است، اما این حقیقت واحد دارای درجات ، مراتب و شدت و ضعف است.

وجود که حقیقت واحدی است ، در تجلیات و ظهورات خود دارای مراتبی می شود و هر مرتبه ای از وجود، به میزان درجه وجودی

خود، ظهور آن حقیقت واحد و یگانه است

۱۷۲- مقصود از " اصالت وجود چیست؟ و "میرداماد" طرفدار اصالت وجود بود یا ماهیت؟. (نهایی شهریور ماه ۱۴۰۰)

از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، وجود است که اصیل و واقعی است. واقعیت خارجی، مصداق و ما به ازاء وجود است. پس وجود است

که اصیل است نه ماهیت. / میرداماد قائل به اصالت ماهیت بود.

۱۷۳- اصل مراتب داشتن وجود را در فلسفه ملاصدرا، با ذکر تشبیهی که به کار برده ، توضیح دهید. (نهایی شهریور ۱۴۰۰)

از نظر ملاصدرا، با اینکه هستی یک حقیقت واحد است، اما این حقیقت واحد دارای درجات ، مراتب و شدت و ضعف است. / به کانون نور

درخشانی تشبیه شده است.

۱۷۴- "اصالت ماهیت" را تعریف کرده و یک فیلسوف پیرو "اصالت ماهیت" نام ببرید. (نهایی دی ماه ۱۴۰۰)

اصالت ماهیت: از میان دو مفهوم وجود و ماهیت، "ماهیت" است که اصیل و واقعی است. واقعیت خارجی ما به ازاء و مصداق ماهیت

است وجود صرفاً یک مفهوم انتزاعی ذهنی (واعتمادی) است. / میرداماد معتقد به اصالت ماهیت بود.

۱۷۵- مقصود ملاصدرا از مراتب داشتن وجود چیست؟ با ذکر تشبیهی که بیان کرده، شرح دهید. (نهایی دی ماه ۱۴۰۰)

از نظر ملاصدرا، هستی یک حقیقت واحد است، اما این حقیقت واحد دارای درجات ، مراتب و شدت و ضعف است. و در مقام تشبیه این

حقیقت واحد مانند یک کانون نور درخشان است.

@جواب فعالیت ها و تمرینات درس یازدهم: دوران متأخر

□ برداشت ص ۸۸

در پاسخ به سؤال اول، می توان گفت ملاصدرا، همچون سهروردی توجه خاصی به شهود عرفانی و اشراق از جانب خداوند

داشته و وحی قرآنی را از همین سنخ می دانسته و معتقد بوده حقیقت وحی، همان اشراق علم از جانب خداوند بر قلب پیامبر است.

در پاسخ به سؤال دوم هم می گوئیم زیرا قرآن کریم مصداق کاملی از علم لدنی و افاضه شده از جانب خداست و در همین کتاب شریف

از چنین علمی برای همه پیامبران یاد شده و فرموده: العلم نورٌ یَقْدَفُه الله فی قلب من یشاء

خیر. اولاً باتوجه به اینکه روش فیلسوف در بررسی و بحث از مسائلی مانند اثبات خدا، روح، عقل و... با متکلم متفاوت است. روش فلسفه برهانی است ولی روش کلام جدلی است (اصول و مقدماتی که مبنای بحث فلسفی قرار می گیرد با اصول و مبادی علم کلام تفاوت اساسی دارد.

ثانیاً بحث از اینگونه مسائل به نوعی بحث از وجود و احکام و عوارض آن است (وجود خدا، روح و ...) ثالثاً نتیجه ای که فیلسوف قرار است به آن برسد از قبل مشخص نیست و یک بحث مستقل و آزاد است ولی در کلام چون هدف اثبات اصول و عقاید دینی است، آنچه در شرع بیان شده به عنوان مبنا و مسلّم در نظر گرفته می شود و از طریق استدلال های عقلی اثبات می شود.

یک واقعیت و دو مفهوم - تمایز دو مفهوم - کدام واقعی؟ - دونظر: الف - اصالت وجود ب - اصالت ماهیت

شماره یک:

*ویژگی های مکتب مشاء:

الف - تکیه بر استدلال محض ب - پیوستگی تاریخی به فلسفه ارسطو

ج - توجه کمتر به سلوک معنوی و اشراق و توجه به مفهوم و حقیقت « وجود »

*ویژگی های مکتب اشراق:

الف - توجه به سلوک معنوی در کنار استدلال ب - توجه به حکمت ایران باستان ج - توجه به مفهوم "نور"

*ویژگی های حکمت متعالیه:

الف - تقویت ارتباط استدلال و اشراق ب - استفاده از دو مفهوم "وجود" و "نور"

ج - توجه به فلسفه مشاء و اشراق د - استفاده از منبع وحی و قرآن کریم و کلمات معصومین (ع) و بهره مندی از عرفان اسلامی

شماره دو:

ملاصدرا هم مبانی حکمت مشاء را که از ابن سینا آموخته بود و بر محور وجود بود، قبول داشت و همگونه وحدت شناخته شده بود، خود اهل سلوک معنوی و اشراق بود. او توانست حقیقت وجود را با معنی نور، در فلسفه سهروردی نزدیک کند و نشان دهد که وجود و ظهور یکی است.

شماره سه:

ملا صدرا می گوید: بنا بر اصالت وجود و اینکه واقعیت خارجی چیزی جز وجود نیست وجود هم یک حقیقت بیشتر نیست، پس واقعیت خارجی یک امر واحد و یک وجود است و یک شخص و فرد از وجود، اما این یک شخص و یک فرد از وجود، دارای مراتب است. به عبارت دیگر: وجود یک نوع مانند انسان نیست که افرادی داشته باشد. خودش یک فرد است، خودش یک شخص است اما مراتب دارد. وی نام این مراتب را ظهورات نامید. ظهورات چیزی جدا از خود وجود نیست. رابطه ظهور است با حقیقت وجود مانند رابطه

دریاوموج دریاست. موج همان دریاست همان ظهوردریاست،البته تصور و درک این سنخ از وحدت که ملاصدرا آن را وحدت تشکیکی وجود می نامد ، نیازمند تأمل و دقت فراوان است.

« وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى » سورة مبارکه النجم آیه ۳۹

[و اینکه برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست،]

« وَأَنْ سَعْيَهُ سَوْفَ يَرَى » سورة مبارکه النجم آیه ۴۰

[و اینکه تلاش او بزودی دیده می‌شود]

موفق و سعادتمند باشید

تهیه و تنظیم سید احمد صمدانی از استان آذربایجان شرقی